

Documenten van en interviews met Paul Schnabel

Jack van der Leden

Documenten

Schnabel, P. (1991)

'Alles is in beginsel hier, maar wij zijn nergens': een nationaal of een nationalistisch cultuurbeleid?

In: **Boekmancahier**, jrg. 3, nr. 7, 75-78.

Het gaat niet om de positie van Nederland in het internationale cultuurstelsel maar om het omgekeerde, de plaats van het internationale cultuurstelsel in Nederland. Het gaat om kwaliteit in plaats van competitie. Aldus Schnabel in een reactie op het artikel van A. de Swaan in **Boekmancahier**, jrg. 2, nr. 6, 328-343.

Schnabel, P. (1993)

Massakunst en elitecultuur: de politieke dimensie van kunst.

In: **Sociaal-democratie, kunst, politiek. Beschouwingen over een sociaal-democratisch kunstbeleid**, 63-70.

Signatuur: 93-705

Lezing tijdens de conferentie

Tussen elitekunst en massacultuur, georganiseerd door de Wiardi Beckmanstichting en de Boekmanstichting. 'Tussen elitekunst en massacultuur' is een anachronistische titel in een land waar het probleem eerder als spanning tussen massakunst en elitecultuur gezien moet worden. Een bewerking is opgenomen in deze Boekman.

Schnabel, P. (1997)

Over de hoge waarde van lage waarden.

In: **Boekmancahier**, jrg. 9, nr. 31, 31-37.

Schnabel roept beleidsmakers op beter te kijken naar het publiek en meer waarde te hechten aan de simpele genoogens die met de

beleving van kunst zijn verbonden. Bewerking van de tekst van een Balie-Boekmancollege over de uitgangspunten van het Nederlandse kunst- en cultuurbeleid.

Schnabel, P. (2000)

Epiloog: vergelijken en verder kijken.

In: **Nederland en de anderen. Europese vergelijkingen uit het Sociaal en Cultureel rapport 2000, met een epiloog van Paul Schnabel**, 128-154.

Signatuur: 01-050

Wat is de aard en de bedoeling van het onderling vergelijken van landen en verzorgingssystemen? Voor politici en beleidsmakers is het geen kwestie van meten en wegen, maar van wegen en kiezen.

Schnabel, P. (2000)

Kunst als zware industrie: het Guggenheim Museum Bilbao.

In: **Museumarchitectuur als spiegel van de samenleving**, 81-104.

Signatuur: 00-204

Het Guggenheim Museum Bilbao is een investering die de economie van deze uithoek van Spanje moet redden en deze tot een toeristische trekpleister moet doen uitgroeien. Een bewerking is opgenomen in deze Boekman.

Schnabel, P. (2000)

Schoonheid met andere ogen (architectuur en de gevel centraal).

In: **Over schoonheid: architectuur, omgeving, landschap**, 44-51.

Signatuur: 01-163

Wie de gehechtheid aan een traditionele vormtaal afdoet als conservatief, verkijkt zich op de beperkte reikwijdte van het moderne. Fantasie en feestelijkheid zijn weer teruggekeerd in de architectuur. Een bewerking is opgenomen in deze Boekman.

Schnabel, P. (2000)

Een sociale en culturele verkenning voor de lange termijn.

In: **Trends, dilemma's en beleid. Essays over de ontwikkelingen op langere termijn**, 11-27.

In dit algemene essay ter inleiding op enkele beschouwingen van het Sociaal en Cultureel Planbureau over de beleidsvragen van de toekomst in een aantal sectoren van de samenleving, duidt Schnabel de dominante maatschappelijke ontwikkelingen in termen van vijf begrippen, de vijf i's van Schnabel: individualisering, informalisering, intensivering, internationalisering en informatisering.

Schnabel, P. (2002)

Kunst, kenners en kijkers verzamelen.

In: **Rembrandtlezing 2001**, 37-55.

Signatuur: 02-705

Schnabel trad op als coreferent van Sir Timothy Clifford, directeur van de National Galleries of Scotland, die op 20 november 2011 in het Rijksmuseum de tweede Rembrandtlezing verzorgde over openbaar kunstbezit. Vrije tijd neemt minder snel toe dan het aantal mogelijkheden om aan cultuur deel te nemen. Bovendien wedijvert cultuurparticipatie met andere vormen van vrijetijdsbesteding. In **Het Financieele dagblad** van 16 maart 2002 verscheen een bewerking van de lezing, getiteld 'De leraar versus de automonteur'.

Pommer, E., J.-J. Jonker en P. Schnabel (2003)

Profijt van de overheid.

De personele verdeling van gebonden overheidsuitgaven en -inkomsten in 1999.

Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau, 214 p.

Via de sociale zekerheid en de

belastingen oefent de overheid invloed uit op de hoogte van inkomens. Het profijt van de overheid wordt in dit rapport als inkomen aan huishoudens toegerekend, bijvoorbeeld in de vorm van voorzieningen op het gebied van cultuur zoals bibliotheken, musea, podiumkunsten of kunstzinnige vorming.

Schnabel, P. (2003)
De zin van tekstedities. 10 jaar Constantijn Huygens Instituut.
In: **De tekst bij u thuis. Over de zin van tekstedities**, 4-25.

Het werk van het Constantijn Huygens Instituut hoort tot het publieke belang van de vierde orde: behoud van het erfgoed, beschikbaarheid voor verder onderzoek, bevestiging van nationale trots, verwerving van internationaal prestige. Aldus Schnabel in een lezing ter gelegenheid van het tienjarig bestaan van het Constantijn Huygens Instituut van de KNAW, uitgesproken op 19 december 2002.

Schnabel, P. (2004)
Achter de cijfers : op zoek naar heftig leven.
In: **Alles wordt nieuw (stil maar, wacht maar)**, 4-5.
Signatuur: 06-311
Mensen bezoeken het theater omdat ze zoeken naar een intensivering van hun beleving, of eigenlijk van het leven zelf. Verslag van het Congres Podiumkunsten 2004 te Apeldoorn.

Schnabel, P. (2004)
Het zestiende Sociaal en cultureel rapport kijkt zestien jaar vooruit.
In: **In het zicht van de toekomst. Sociaal en cultureel rapport 2004**, 45-90.
Schnabel refereert met zijn vijf i's aan langlopende maatschappelijke

processen. Toelichting en toekomstvisie.

Schnabel, P. (2005)
'Kunst, het is niet nuttig, niet noodzakelijk en nergens goed voor'.
In: **Verslag van het congres Kunst, cultuur & gemeenschapszin**, 15-16.
Een beladen woord vindt hij het: gemeenschapskunst. De Amerikanen spreken van community art en dat klinkt volgens hem veel lichter. Paul Schnabel is van mening dat we het in ons land weer eens een beetje te zwaar aanzetten.

Schnabel, P. (2005)
Ruim baan voor de top.
In: **Boekman**, jrg. 17, nr. 62, 18-19.
De overheid is geen beoordelaar van kunst, maar moet de overheid de kunst wel zo afhankelijk maken van beoordelaars? Het Nederlandse kunstleven is overgeleverd aan bureaucraten en experts. Pleidooi voor meer ruimte voor de uitvoerders.

Schnabel, P. (2005)
Schieten op de canon: reactie op Susanne Janssen.
In: **Boekman**, jrg. 17, nr. 65, 21-24.
Volgens Susanne Janssen zijn sinds de jaren vijftig traditionele kunstopvattingen en culturele scheidslijnen geërodeerd. Cultuurdeelnemers zijn steeds ongevoeliger voor het traditionele onderscheid tussen hoge en lage cultuur. Paul Schnabel vraagt zich af of het vroeger écht allemaal beter was. Veel hoogopgeleide jongeren van nu hebben weinig 'canon'cultuur van hun ouders meegekregen.

Schnabel, P. (2006)
Kunsteducatie beweegt: de geest uit de fles?
In: **Kunstconnected**, nr. 6, 16-17.
Tijdens een debattenreeks van het Walter Maas Huis en de Kunst-

connectie, *Kunsteducatie in beweging*, verzorgde Schnabel een lezing over kunst als beleving en cultuur als middel om het vestigingsklimaat van een stad aantrekkelijker te maken.

Schnabel, P. (voorz.) (2008)
Visitatierapport Stichting Rijksmuseum voor Volkenkunde, Leiden.
Amsterdam, 36 p.
Verslag van de visitatie van het Museum Volkenkunde door de Visitatiecommissie Volkenkunde, onder voorzitterschap van Schnabel. Het rapport beschrijft de sterke en zwakke punten van de organisatie, werkwijze en programmering, en bevat aanbevelingen.

Schnabel, P., R. Bijl en J. de Hart (2008)
Betrekkelijke betrokkenheid: studies in sociale cohesie. Sociaal en cultureel rapport 2008.
Den Haag: SCP, 423 p.
Hoe is het met de sociale cohesie gesteld in Nederland? In vijftien hoofdstukken wordt aandacht besteed aan sociale cohesie in relatie tot onder andere onderwerpen als familie, woonomgeving, verenigingen en kerken, politiek en onderwijs. Een afzonderlijk hoofdstuk is gewijd aan vrijetijdsbesteding, cultuurdeelname en mediagebruik.

Schnabel, P. (2009)
In de ban van het boek – het boek in de ban.
In: **KVB-symposium 'Wat de keten bindt'**.
Presentatie over de positie van het boek en het boekenvak in het snel veranderende medialandschap, tijdens het symposium over de keten van het boekenvak op 24 maart 2009 te Amsterdam.

Schnabel, P. (2009)

'...in het nu wat worden zal'.

In: **Cultuur en media in 2015**, 66-75.

Signatuur: 09-483

Aandacht voor de toenemende individualisering. Dankzij de techniek is het individueel luisteren naar muziek of het kijken naar film nu bijna overal en altijd mogelijk geworden. Schnabel verbindt informatisering, informalisering en individualisering.

Schnabel, P. (2009)

Het belang van gedeelde kennis.

In: **Boekman**, jrg. 21, nr. 79, 74-78.

Een canon maakt het leven gemakkelijker. Het bevrijdt de gebruiker van de last zelf een selectie te maken. Is de populariteit van de verschillende canons een probleem, of juist een zegen?

Schnabel, P. (2009)

Kunst voor wie? Kunst van wie?

Overdenkingen bij het tonen van (openbaar) kunstbezit.

In: **Bulletin van de Vereniging Rembrandt**, jrg. 19, nr. 1, 5-9.

Het verhaal van het kunstwerk is ook het verhaal van de bezitter. Hoe hij het heeft verworven, hoe bijzonder het is, wie het ook aan de muur heeft gehad, wat kenners ervan vinden en wat het voor hem betekent. Een bewerking is opgenomen in deze Boekman.

Schnabel, P. (2010)

Cultureel erfgoed sociaal en politiek gezien.

In: **Neerlands hoop: erfgoed en politiek**, 33-41.

Cultureel erfgoed leeft meer dan ooit bij de bevolking. Wat kan het erfgoed betekenen voor de nieuwe Nederlanders? Gaat het bij erfgoed nu om het bewaren van wat uit het verleden de moeite waard is of om wat het verleden de moeite waard

maakt in het dagelijks leven van nu?

Een bewerking is opgenomen in deze Boekman.

Schnabel, P. (2010)

Mecenaat voor de podiumkunsten.

In: **Kansen geven. Tien jaar VandenEnde Foundation 2001-2011**, 15-22.

Nederlanders zijn gulle gevers, al zijn kunst en cultuur minder populair als bestemming van giften dan kerken, gezondheidszorg of ontwikkelingshulp. Particulier mecenaat voor de podiumkunsten is langzaam maar zeker in opkomst. Dit kan een welkome impuls geven aan de verrijking en vernieuwing van het podiumkunstenaanbod in Nederland.

Schnabel, P. (2011)

A sense of space: the Dutch in their personal setting and in the public space.

In: **Het ontwerpen van de openbare ruimte in de stad: Erasmus-prijs 2011. The design of urban public space: Erasmus Prize 2011**, 13-19.

Signatuur: 12-141

Analyse van de wijze waarop we in Nederland de openbare ruimte inrichten voor zowel private als publieke doeleinden en aandacht voor de verschuivingen tussen deze twee functies.

Schnabel, P. (2011)

Het klant-vriendelijkheids-offensief. Laat bezoekers cultuurinstellingen beoordelen op dienstverlening.

In: **Koers kunst. Ideeën voor een beter cultureel Nederland**.

www.koerskunst.nl

De bezuinigingen dwingen de kunstsector tot het zoeken naar nieuwe oplossingen. Met het initiatief Koers kunst wil Johan

Idema een onafhankelijke, publieke zoektocht naar vernieuwing bieden. Van april tot juli 2011 kregen deskundigen en betrokken cultuurliefhebbers de kans hun beste ideeën te opperen voor een vitaal cultureel Nederland. Een van de initiatieven is afkomstig van Paul Schnabel. De kunst en cultuur staan zó centraal dat de dienstverlening en de feestelijkheid van het bezoek eronder lijden, aldus Schnabel. Hij pleit voor een klantvriendelijkheidsoffensief dat de ervaringen van het publiek met cultuurinstellingen zichtbaar maakt en inzet voor verbetering.

Schnabel, P. (2011)

De maakbaarheid van de kunstenaar.

In: **De kracht van cultuur en media. Liber amicorum Judith van Kranendonk**, 14.

In de kunst zijn er te veel aanbieders en is er te weinig markt. De combinatie van steeds hogere standaarden en steeds minder geld voor kunst kan in de toekomst tot een scherpere selectie op kwaliteit van kunst en motivatie van kunstenaars leiden.

Schnabel, P. (voorz.) (2011)

Visitatierapport Rijksmuseum van Oudheden.

40 p.

Verslag van de visitatie van het Rijksmuseum van Oudheden (RMO) door de Visitatiecommissie, onder voorzitterschap van Schnabel. Het rapport beschrijft de sterke en zwakke punten van de organisatie, werkwijze en programmering, en bevat aanbevelingen.

Schnabel, P. (2011)

Een zegen voor kunst en cultuur.

In: **Boekman**, jrg. 23, nr. 86, 6-12.

Naast de negatieve gevolgen van de

vergrijzing, zijn er ook positieve gevolgen te noemen. Kunst en cultuur kunnen de vergrijzing verzilveren, door te profiteren van de groeiende groep vaak kapitaal-krachtige senioren met een zee aan vrije tijd. De ouderen hebben een groot vermogen en laten dat, of een deel ervan, na aan een goed doel. Minder dan 10 procent hiervan gaat naar kunst en cultuur. Dit artikel is ook verschenen in **NRC Handelsblad**, 12 maart 2011, 'Ook al komen ouderen het vaakst in het theater, de voorstelling is zelden voor hen bedoeld. In een tijd van vergrijzing is dat bijna verwijtbaar. Aanbieders van kunst zijn mannen – afnemers vrouwen'.

Schnabel, P. (2012)

Valt van cultuuroverdracht nog iets te verwachten?

In: **Boekman**, jrg. 24, nr. 92, 6-14. Iets is niet veel. Bescheidenheid is echter niet het eerste wat opvalt als je kijkt naar de geschiedenis van het beleid dat zich 'cultuuroverdracht' ten doel stelde. De doelstellingen waren verheven en de verwachtingen hoog. Teleurstelling kon dan ook niet uitblijven. Vandaar de wat berustende vraag: mag er nog iets van cultuuroverdracht verwacht worden?

Interviews

Koopman, B. (2001)

Druk, druk, druk: directeur Schnabel van Sociaal en Cultureel Planbureau over Nederlanders en bezoek aan culturele instellingen.

In: **Het Financieele dagblad**, 17 november.

Signatuur: M02-092

Verslag van een gesprek met Paul Schnabel over cultuurparticipatie. Het wordt onder andere duidelijk dat Nederlanders ongeveer 1 procent van hun vrije tijd besteden aan het bezoeken van culturele instellingen.

Wilt, K. de en J. Verschoor (2003)

Passie voor kunst. 31 interviews met prominente kunstliefhebbers.

Wormer: Inmerc, 191 p.

Signatuur: 05-191

Wat drijft mensen in hun passie voor kunst? Interviews met 31 kunstliefhebbers, afkomstig uit het bedrijfsleven, de politiek, de kunst, de wetenschap en het bestuur, over de invloed van kunst op hun leven. Onder hen Paul Schnabel.

Haterd, J. van de (2008)

Niemand speelt graag voor een lege zaal.

In: **Matching**, jrg. 3, nr. 1, 3-4.

Interview met Paul Schnabel over de betekenis van kunst en cultuur voor samenleving en economie.

Cerutti, S. (2011)

'De amateurkunst is informeel georganiseerd maar zeker niet vrijblijvend'.

In: **Kunst Kraak**, jrg. 3, nr. 15, 20-23.

Interview met Paul Schnabel naar aanleiding van het SCP-onderzoek in 2010 naar amateurkunsten in Nederland, over vergrijzing,

digitalisering, verstedelijking en amateurkunst.

Aalberts, K. (2012)

'Hoeveel kunst moet een museum hebben?': interview Paul Schnabel over museumbeheer.

In: **de Volkskrant**, 15 november.

Soms is er een fysieke noodzaak voor een museum om stukken af te stoten. Musea mogen dan ook ontzamelen, aldus Schnabel. Hij reageert op het plan van het stadsbestuur van Rotterdam om het de Rotterdamse musea makkelijker te maken kunstwerken te verkopen.

Ayar, B. (2012)

'Cultuurparticipatie neemt toe, hogere cultuur blijft zaak van kleine groep': invloed op cultuurparticipatie – en de effecten.

In: **Kunstgebouw magazine**, nr. 3, 4-7.

Nederland scoort in vergelijking met andere Europese landen goed in cultuurparticipatie. Dat blijkt uit cijfers van het SCP. Toch zal deelname aan vooral 'hoge cultuur' altijd een zaak van een kleine groep blijven, volgens Schnabel. Dat neemt niet weg dat overheden, onderwijs, kunstinstellingen én ouders invloed hebben op cultuurparticipatie. En: de deelname aan kunst met een kleine k neemt toe.

Koelewijn, R. (2013)

'Ik ben te fel, te kleurig'.

In: **NRC Handelsblad**, 5 januari.

Interview met Paul Schnabel, onder andere over informalisering van de samenleving.